

Rola groteski w twórczości poetyckiej Bolesława Leśmiana. Omów zagadnienie na przykładzie wybranych utworów

Groteska, jako środek literacki, odgrywa niezwykle istotną rolę w poezji Bolesława Leśmiana. Jest to element, który współtworzy unikalny styl poety, zacierając granice między tym, co realne, a tym, co fantastyczne, między pięknem a brzydotą, między życiem a śmiercią. Groteska u Leśmiana nie służy jednak jedynie rozrywce czy humorowi – ma znacznie głębszy wymiar filozoficzny, pomagając wyrazić trudne pytania o ludzką egzystencję, kondycję człowieka oraz jego miejsce we wszechświecie. W swoich utworach poeta używa groteski, aby ukazać paradoksalność ludzkiego życia, jego kruchość i ograniczoność, a także ulotność istnienia. Groteska u Leśmiana staje się narzędziem do eksploracji granic wyobraźni i rzeczywistości, służy do wyrażania tego, co niemożliwe do uchwycenia za pomocą tradycyjnych środków wyrazu.

1. Groteska jako sposób opisywania świata

Jednym z najlepszych przykładów groteski w twórczości Bolesława Leśmiana jest wiersz „Dusiołek” z cyklu „Klechdy polskie”. Utwór ten, na pozór prosty i oparty na ludowych motywach, ukazuje świat w sposób zdeformowany, pełen dziwacznych, przerażających postaci. Tytułowy Dusiołek, istota zrodzona z wyobraźni poety, łączy w sobie cechy groteskowe – jest jednocześnie straszny i śmieszny, poważny i absurdalny. Dusiołek symbolizuje zagrożenie, które nie ma jasno określonej natury – nie wiadomo, czy jest to realne niebezpieczeństwo, czy jedynie wytwór fantazji człowieka. W tym sensie utwór ten wpisuje się w tradycję literatury groteskowej, w której świat zostaje ukazany w sposób zdeformowany, a granice między tym,

co realne, a tym, co nierealne, zostają zatarte.

Groteska w „Dusiołku” wyraża także niepokój egzystencjalny bohatera – Bajdały, prostego człowieka, który mierzy się z nieznanym zagrożeniem, na które nie jest w stanie zareagować w sposób racjonalny. Bajdała, mimo swojej siły fizycznej i prostolinijności, staje się bezradny wobec niewytłumaczalnej siły, która go dręczy. Ta sytuacja groteskowej bezsilności jest symbolem ludzkiego losu – człowiek, choć stara się kontrolować swoje życie, napotyka na niezrozumiałe i nieprzewidywalne siły, które uniemożliwiają mu pełną kontrolę nad własnym losem. Groteska służy więc Leśmianowi do wyrażenia filozoficznego pytania o sens ludzkiego życia i egzystencjalną bezradność wobec nieznanego.

2. Groteskowy świat fantastyczny

Groteska w poezji Leśmiana często łączy się z fantastyką, tworząc zaskakujące, dziwaczne obrazy, które balansują na granicy realności i absurdu. Przykładem takiego podejścia może być wiersz „Ballada o trzęsących się portkach”, w którym groteskowa wizja świata łączy się z humorystycznym, a jednocześnie pełnym tragizmu przedstawieniem ludzkiej kondycji.

W tym utworze Leśmian tworzy świat, w którym nawet elementy ubioru – tytułowe portki – nabierają cech żywych istot, co nadaje wierszowi charakter surrealistyczny. Zestawienie tak trywialnego elementu jak portki z poważnym problemem egzystencjalnym staje się groteskowe – przedmioty codziennego użytku zaczynają odgrywać znaczącą rolę, stając się nośnikami metafor ludzkiego lęku i niepewności. Portki drżące ze strachu symbolizują ludzką małość wobec sił, które rządzą światem, a które są często niezrozumiałe i niemożliwe do kontrolowania.

Tego rodzaju groteska pokazuje, jak Leśmian potrafi z jednej strony bawić się literackimi konwencjami, a z drugiej – głęboko poruszać kwestie fundamentalne dla ludzkiego

istnienia. Fantastyczny świat stworzony w tym wierszu jest groteskowy nie tylko ze względu na dziwaczne wydarzenia, ale także z powodu swojego filozoficznego przesłania – człowiek, choćby chciał, nie jest w stanie uciec przed własnymi lękami, które prześladują go nawet w najbardziej trywialnych sytuacjach.

3. Połączenie piękna i brzydoty

Groteska u Leśmiana często polega na łączeniu elementów pięknych z brzydkimi, harmonijnych z chaotycznymi, co daje efekt estetycznego dysonansu. Ten dysonans jest szczególnie widoczny w wierszu „Topielec”, gdzie piękno przyrody i romantyczna atmosfera zostają skontrastowane z brzydotą śmierci i rozkładu.

„Topielec” opowiada historię człowieka, który utonął i został wciągnięty w podwodny świat, gdzie przyroda wydaje się działać według własnych, niepojętych zasad. Leśmian opisuje w sposób niezwykle plastyczny, wręcz malarski, proces rozkładu ciała topielca, który jednocześnie fascynuje i odrzuca swoją groteskową brutalnością. Natura, która u Leśmiana często jest pełna życia, w tym wierszu staje się obojętna i wręcz okrutna wobec człowieka.

Ten kontrast między pięknem przyrody a brzydotą śmierci i rozkładu jest jednym z głównych elementów groteski w twórczości Leśmiana. Poeta łączy elementy, które w tradycyjnej estetyce byłyby uważane za przeciwstawne, tworząc nowe, zaskakujące obrazy. To połączenie piękna i brzydoty odzwierciedla również filozoficzną refleksję poety nad dualizmem ludzkiej egzystencji – życie i śmierć, radość i cierpienie, piękno i brzydota są ze sobą nierozzerwalnie związane, a ich współistnienie jest nieuniknione.

4. Groteska jako forma krytyki społecznej

Groteska w twórczości Leśmiana pełni także funkcję krytyki społecznej, często skierowanej przeciwko hipokryzji, fałszowi

i zakłamaniu ludzkich postaw. W wielu swoich wierszach poeta przedstawia świat, w którym rzeczywistość społeczna jest zdeformowana, a ludzie stają się marionetkami w rękach losu.

W wierszu „Urszula Kochanowska” Leśmian odwołuje się do postaci z literatury renesansowej – Urszuli, córki Jana Kochanowskiego. W utworze tym poeta przedstawia wizję pośmiertnego losu Urszuli, która trafia do nieba, gdzie oczekuje na spotkanie z Bogiem. Groteska pojawia się w momencie, gdy Bóg zostaje przedstawiony jako postać nieobecna, a Urszula zostaje sama w pustym, zimnym świecie niebieskim. To groteskowe odwrócenie tradycyjnego wyobrażenia o niebie jako miejscu szczęśliwości jest jednocześnie gorzką refleksją na temat ludzkich oczekiwań wobec religii i życia po śmierci.

Groteska w tym wierszu służy do ukazania absurdu ludzkiego życia i pragnień, które często nie znajdują spełnienia, a wręcz prowadzą do rozczarowania. Leśmian w sposób ironiczny i groteskowy komentuje ludzkie nadzieje na życie wieczne, podważając tradycyjne wyobrażenia o sprawiedliwości i boskiej opatrności.

Podsumowanie

Groteska w twórczości Bolesława Leśmiana odgrywa kluczową rolę, będąc narzędziem do wyrażania głębokich refleksji filozoficznych, egzystencjalnych i społecznych. Dzięki grotesce poeta łączy to, co piękne, z tym, co brzydkie, realne z nierealnym, poważne z absurdalnym, tworząc unikalny, złożony świat literacki. W jego poezji groteska nie jest jedynie środkiem stylistycznym, ale staje się sposobem opisu ludzkiej kondycji i refleksji nad jej kruchością oraz paradoksalnością. Leśmian za pomocą groteski ukazuje, że życie ludzkie jest pełne sprzeczności, które nie mogą zostać jednoznacznie rozwiązane, a sama egzystencja jest pełna tajemnic, które nie sposób w pełni zrozumieć.

Jeśli szukacie pomocy w napisaniu własnej pracy -

potrzebujecie korepetycji, konsultacji to polecamy stronę [pisanie prac](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac - oczywiście tylko w granicach prawa.